

Harâmidere
Köprüsü –
İstanbul

HARÂMİDERE KÖPRÜSÜ

İstanbul'da
Harâmidere üzerinde
XVI. yüzyılda yapılmış köprü.

Kapı Ağası Köprüsü olarak da adlandırılan bu köprü eski İstanbul-Rumeli ker-
van yolu üzerinde, Küçük ve Büyükçek-
mece gölleri arasında E-5 karayolunun
kenarında bulunmaktadır.

Köprü'nün kitâbesi olmadığından ne zaman ve kimin tarafından yaptırıldığı ke-
sin olarak bilinmemektedir. Ancak adı,
Mimar Sinan'ın yaptığı eserlerin listeleri-
ni veren çeşitli tezkirelerde yer aldığına
göre XVI. yüzyıl içinde inşa edildiğinde
şüphe yoktur. Hangi kapı ağasının vakfı
olduğu ise ancak evkaf kayıtlarında yapı-
lacak araştırmalar sonucunda meydana
çıkartılabilir. Küçük olmakla beraber Türk
köprü mimarisinin çok güzel ve değerli
eserlerinden olan Harâmidere Köprüsü,
yeni şehirler arası yolun yapılması sırasın-
da güzergâh dışında ve çukurda kaldığından
bugün kullanılmamaktadır.

Temiz bir işçilikle muntazam kesme
taşlardan inşa edilen Harâmidere Köp-
rüsü, Orhan Bozkurt'un ölçülerine göre
74,40 m. uzunluğunda ve 6,29 m. geniş-
liğindedir. Gülgün Tunç ise bu ölçüleri
69,90 m. ve 6,20 m. olarak verir. Üç bü-
yük gözün açıklığı 7,37, 8,79 ve 7,37 met-
redir. Ayrıca yanlarda ufak taşkın gözleri
bulunur. Büyük gözlerin arasında 3 m.
kalınlığındaki ayaklarda sel yaranlar (mah-
muzlar) vardır. Bunların üstlerinde de kü-
çük boşaltma gözleri açılmıştır. Köprü
esasında, bütün benzeri yapılarda oldu-
ğu gibi ortaya doğru yükselirken yan ke-
merlerin üstleri doldurulduğundan tabanı
düzelmiş, böylece gerçek mimari âhen-
gi bozulmuştur. Korkuluğu teşkil eden

masif taş levhalar demir kenetlerle biri-
birine bağlanmıştır. Korkulukların başlan-
gıcında baba taşları vardır. Bunlardan ba-
tıdakiler yeniden yapılmıştır. Mimar Si-
nan yapısı ve Türk köprü mimarisinin bu
güzel eserinin halen kullanılabilir durumda
olmasına rağmen bu terkedilmiş hali ger-
çekten üzücüdür.

BİBLİYOGRAFYA :

Sâî, *Tezkiretü'l-'ebniye*, s. 43, 119; Orhan Boz-
kurt, *Koca Sinan'ın Köprüleri*, İstanbul 1952,
s. 12-19, lv. 1-5; Cevdet Çulpan, *Türk Taş Köp-
rüleri*, Ankara 1975, s. 148, nr. 88; Gülgün Tunç,
Taş Köprülerimiz, Ankara 1978, s. 93-95; M.
Gojković, *Stari kameni mostovi*, Beograd 1989,
s. 187-188 (nr. 5, 49), 228; Âli Sâim Ülgen, *Mi-
mar Sinan Eserleri*, Ankara, ts., lv. 249 (rölöve-
si).

SEMÂVİ EYİCE

HARAR

Doğu Afrika'da kurulmuş
eski bir İslâm devleti;
bugün Etiyopya'da
aynı adı taşıyan eyalet
ve bu eyaletin merkezi olan şehir.

Etiyopya'nın on iki eyaletinden en bü-
yüğü ve etnik kökene dayalı dört özerk
bölgesinden biri olan Harar'ın (Hararge) yü-
zölçümü 272.636 km², nüfusu 7.000.000'dur
(1996); başlıca şehirlerini Diredava,
Harar, Jijiga ve Ginir teşkil eder. Cibuti'den
Adisababa'ya giden demiryolu buradan geçer.
Bölge kuzeye ve batıya doğru dağlıktır; güneydoğuda muz, mandalina,
kayısı gibi meyveler, mısır, kahve ve boyacı-
lıkta kullanılan vars ile uyuşturucu usâreli katın
yetiştirildiği bereketli bir ova yer alır. 63.000 nüfuslu Harar şehri
başkent Adisababa'nın 340 km. doğusunda,
Çerçer dağlarının üzerinde ve deniz seviyesinden 1800 m. yükseklikte kurulmuştur.

Harar bölgesine İslâmiyet, X. yüzyılın sonlarına doğru Yemen'in Aden kıyılarında tüccar ve emirlerin gelmesiyle yerleşti. Bölgedeki Sâmî ve Kûşî dilleri konuşan insanlar kısa zamanda Müslümanlığı benimsediler. XIII. yüzyıla ait Arapça kitâbelere bu bölgede gelişmiş bir İslâm medeniyeti olduğu anlaşılmaktadır; burada kurulan ilk müslüman devlet Evfât Emirliği'dir (1285-1415). XIV. yüzyılın ikinci çeyreğine ait bir Habeş tarihinden, negus (necâşi) Amda Sion'un (Gabra Maskal, 1312-1344) 1332 yılında müslümanlara saldırarak Zeyla' ve Evfât topraklarının büyük bir kısmını ele geçirdiği öğrenilmektedir. Evfât Emirliği'nin yıkılmasından sonra bölgede kurulan ve Adel Emirliği adıyla da anılan Zeyla' Emirliği müslüman halkı devamlı surette cihada teşvik ediyordu. Ancak 1471'de Muhammed b. Bedlây'ın ardından tahta çıkan Emir Osman ve onun ölümünden sonra yerine geçen Emir Mahfûz'un sürdürdükleri yayılma hareketi Lebna Dengel (II. David, 1508-1540) tarafından durduruldu. Daha bu tarihlerde Zeyla' emirleri, Osmanlı Devleti'nden Habeş melikine karşı askerî yardım almaya başlamışlardı. Harar'ın müstakil bir devlet olarak ortaya çıkması, Zeyla' Emirliği başşehrinin Zeyla'dan Valasma hânedanı sultanı Ebû Bekir b. Muhammed b. Ezhereddin tarafından 926'da (1520) Harar'a taşınması ve Denkâfi, Somali halklarının desteğini sağlamasından sonradır. Fakat kumandanlarından Ahmed el-Mücâhid Sultan Ebû Bekir'e karşı ayaklandı ve onu öldürüp devletin yönetimine el koydu. Habeş

Harar Emirliği topraklarının en geniş sınırlarını gösteren harita (XVI. yüzyılın ilk yansı)

